

HØJSKOLEN OG DET BORNHOLMSKE SAMFUND.

I 1956 skrev daværende sygekassekasserer i Aakirkeby, Werner Hansen en oversigt over højskolens historie. Anledningen var, at der på det tidspunkt havde været holdt højskole på Bornholm i 100 år. Det begyndte i Åkirkeby, da de unge hedsporer, Lucianus Kofod og Philip Dam, i 1856 ville vække deres landsmænd til et mere dådligt liv. Og der blev gjort flere lignende højskoleforsøg i de følgende årtier. Men højskolen i Øster Marie skulle gå nedenunder og hjem, før det stod klart for tilstrækkelig mange, at en højskole skulle vi have herovre.

Den nuværende højskole blev grundlagt på aktier i 1893. 1943 blev den omdannet til en selvejende institution, og den er gentagende gange blevet udvidet, sidst i 1987 med den nye spisesal. Den lever og trives med unge elever om vinteren og ældre kursister om sommeren. De sidste sikrer i dag skolens eksistens økonomisk. Men det er ellers gået op og ned med skolens elevtal i dens nu snart 100 års levetid. Efter en god og vedvarende periode efter starten, gik det tilbage - her som andre steder - i mellemkrigstiden, men i 1956 kunne Werner Hansen slutte sin oversigt med de opmuntrende ord:

“Højskolen er idag ligesom før et kulturcentrum, hvor mange foreninger holder til. Og sikkert de fleste bornholmere vil hævde, at højskolen kan man ikke undvære.”

Som nytilkommen til højskolen og øen har jeg måttet sande, at det knap nok gælder i dag. Det har forbløffet mig, at Hansaage Bøggild har kunnet skrive en hel bog om Bornholm og bornholmerne uden så meget som at nævne højskolen. Og jeg har gang på gang hørt indfødte bornholmere indrømme, at de i det højeste har kørt forbi højskolen. Mange ved slet ikke, at vi findes.

Sidste forår holdt vi i samarbejde med Bornholms Erhvervsråd en storstilet bioteknologidag på skolen. Vi fik de bedste på området til at komme herover at holde foredrag. Vi annoncerede i bladene, og lokalfjernsynet lavede et interview med Chr. Kjøller og mig om det forestående arrangement. Lørdag d. 7. maj strålede solen, og vi hejste flaget i forventning om stort rykind. - Der kom 14! Heldigvis havde vi vore egne 77 kursister, så det blev en god dag alligevel. Men vi følte os just ikke som noget bornholmsk kulturcentrum.

Så er tilslutningen straks meget bedre ved vore traditionsrige møder vinter og forår. Her kommer elevforeningens medlemmer og andre venner af skolen trofast. Ved sidste efterårsmøde måtte vi dække op både i spisesal og dagligstue, og vi havde ikke kopper nok. Men det må erkendes, at elevforeningen er en kreds, der bliver ældre for hvert år. Vi har derfor brug for, at skolens støttekreds går mere aktivt ind i og bag skolens arrangementer og især, at den møder talrigt op til den årlige generalforsamling, hvor bestyrelsen vælges. Det er begrænset, hvad højskolen har gjort for at aktivere denne kreds af erklærede venner af skolen og dens virke. Så her ligger uprøvede muligheder for at styrke fællesskabet mellem skolen og det bornholmske samfund.

Men er det rigtigt, at højskolen har tabt noget af dens tidligere betydning som kulturelt centrum i bornholmernes bevidsthed? Det er selvfølgelig muligt, at Werner Hansen har været grebet af feststemning, da han skrev om skolens betydning i 1956. Men jeg tror i det væsentlige, at han havde ret, og at skolen faktisk har tabt højde i øens bevidsthed siden da. Det hænger selvfølgelig sammen med, at de unge i dag har mange flere valgmuligheder end dengang, og med at landbruget som bar skolen er gået drastisk tilbage, så der i dag ikke står nogen stærk samfundsgruppe bag den. Heri deler vi skæbne med landets øvrige højskoler. Men hertil kommer, at Werner Hansen endnu skrev ud fra den forudsætning, at en væsentlig del af skolens elever var bornholmere. Og det er ikke længere tilfældet.

Nu som før handler det først og fremmest om at lave god højskole for vore skiftende hold af elever og kursister. Men når vore bedste kræfter bruges på elever, der efter endt højskoleophold forlader øen, er det indlysende, at vor betydning for lokalsamfundet bliver mindre.

Ved siden af den daglige skolevirksomhed kommer der imidlertid jævnligt opfordringer fra bornholmske foreninger om at arrangere møder eller højskoledage sammen med dem. Nogle af disse arrangementer har traditionens hævd, som når vi laver højskoledage for Landboforeningens Husholdningsudvalg, Bornholms Husmoderforening eller Bornholms Husmandsforening. I andre tilfælde er der tale om nye initiativer, som da vi f.eks. i januar dette år blev bedt om at lægge lokaler og højskolehåndelag til et arrangement for Venstres Ligestillingsudvalg, der ønskede afholde en familiedag på højskolen. I alle tilfældene har vi haft stor tilslutning. Og selv om vi på skolen nu og da må tage en dyb indånding over således at skulle overkomme endnu et møde udover vor almindelige arbejdsdag, har vi haft grund til at glæde os over disse arrangementer, hvor foreningerne har forbindelsen til deres medlemmer, og hvor vi kan bidrage med hele højskolens tradition for samvær, sang og folkelig oplysning.

At det navnlig er foreninger med tilknytning til landbruget og venstre, der henvender sig til os på den måde, er ikke overraskende. Højskolen er jo udsprunget af de kredse og var helt op til 1960erne landbrugets skole. Men vi samarbejder ligeså gerne med foreninger af anden politisk observans, så mennesker af alle slags kan møde højskolen og det, den står for.

Men kan vi ikke længere gøre os til af at være et almindelig anerkendt bornholmsk kulturcentrum, så synes jeg dog, at vi kan glæde os ved et godt og nært samarbejde med mange af øens kunstnere, musikere, teaterfolk, folkedansere og naturkendere. Skolen er en mere eller mindre fast arbejdsplads for adskillige af dem, og vi er et samlingssted for mange flere. DATS og vi afholder hvert andet år et stort teatertræf på skolen, og der er udvikling i vore åbent-hus-aftener. Rekordene i min tid herovre har været et orkester på 30 spillemænd og med gymnastiksalen stuvende fuld.

Men kontakten til det bornholmske samfund går også den anden vej. Højskolefolket holder foredrag udenfor skolen, leder studiekredse, skriver i bladene og deltager i kor, teatre eller orkestre. Jeg synes derfor, at vi på skolen uden blusel kan sige, at vi er et åbent og kreativt sted, hvor mange elever og kursister ovrefra kommer og oplever Bornholm. Ligesom vi selv indgår i det bornholmske nærmiljø med utallige fine tråde.

Højskolen d. 5. marts

Karsten Thorborg